

C İ L T 1

S A Y I 1

Y I L 2 0 1 9

AKADEMİK TARİH VE ARAŞTIRMALAR DERGİSİ

ATAD

JOURNAL OF ACADEMIC HISTORY AND STUDIES

V O L U M E 1

I S S U E 1

Y E A R 2 0 1 9

Kürşat Bardakcı

ORCID <https://orcid.org/0000-0001-7893-4434>.

KİLİKİA SATRAPLIĞI

Atıf yapmak için: Kürşat Bardakcı, "Kilikia Satraplığı", *Akademik Tarih ve Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 1, (2019), s.37-51.

SATRAPY OF CILICIA

To cite this article: Kürşat Bardakcı, "Kilikia Satraplığı", *Journal of Academic History And Studies*, Volume: 1, Number: 1, (2019), pp.37-51.

Makale Geliş Tarihi: 8.12.2019 – Yayına Kabul Tarihi: 27.12.2019

ATAD

Çevrimiçi (online) erişim için <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ataddergi>

ATAD

KİLİKİA SATRAPLIĞI*

Özet: Persler tüm Yakındoğu'yu ele geçirdikten sonra, yönetimin tek merkezden idare edilmesinin mümkün olmayacağı düşüncesiyle satraplık sistemini oluşturmuşlardır. Anadolu'da kurulan bu satraplıklardan birisi de Kilikia Satraplığı'dır. İlk dönemlerde Kilikia'nın yönetimi doğrudan Pers kökenli valiler yerine, daha önce de bölgenin yönetimini elinde bulunduran Syennesis unvanlı yerel krallara bırakılmıştır. Bu yerel krallar aynı zamanda satraplık yetkisine de sahiptirler. Söz konusu bu durum satraplığın ayrıcalıklı bir statüye sahip olduğunu göstermektedir. Syennesis hanedanlığının bu statüyü kullanarak uyguladığı çıkarıcı politikaları, egemenlik sınırlarının genişlemesini sağlamıştır. Ancak bir süre sonra Pers Büyük Kralı, Syennesis hanedanlığının çıkarıcı politikaları sebebiyle, Kilikia'ya doğrudan Pers kökenli satrapları görevlendirmiştir. Büyük İskender'in egemenliği ile birlikte ise Pers satraplık sistemi devam etmiş; Balakros Kilikia Satraplığı'na atanmıştır. Bu çalışmada söz konusu Kilikia Satraplığı irdelenmiştir. Bu kapsamda antik kaynaklar ile birlikte konunun uzmanı bilim insanlarının çalışmalarından yararlanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Persler, Satraplık, Kilikia, Syennesis, Balakros

SATRAPY OF CILICIA

Abstract: After the Persians taking over the entire of Near East, they established a system of satrapy on the ground that would not be possible to govern from a single center. One of these satrapies established in Anatolia is the Satrapy of Cilicia. In the early periods, the rule of Cilicia was left to the local kings with the title of Syennesis, who had previously held the administration of the region, rather than directly to the governors of Persian origin. These local kings also have satrapy authority. These situation in question indicate that satrapy has a privileged status. The manipulative policies of the Syennesis dynasty using this status enabled the expansion of the borders of sovereignty. However, after a while, the Great King of Persia, due to the manipulative policies of the Syennesis dynasty, directly assigned satraps of Persian origin to Cilicia. With the rule of Alexander the Great, the Persian satrapy system continued; Balakros was assigned to the Satrapy of Cilicia. In this study, the Satrapy of Cilicia has been examined. In this context, the ancient sources and the work of expert scientists related to the subject has been benefited.

Keywords: Persians, Satrapy, Cilicia, Syennesis, Balakros

---

* Doktora Öğrencisi, Tarih/Eskiçağ Tarihi Anabilim Dalı, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, kbrdkci@gmail.com, ORCID <https://orcid.org/0000-0001-7893-4434>.

*Bu çalışma yazarın, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih/Eskiçağ Tarihi Anabilim Dalı'nda hazırladığı "Hellenistik ve Roma dönemlerinde Kilikia bölgesi ile Lykaonia bölgesi arasındaki ilişkiler" adlı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

Giriş

Pers İmparatorluğu'nun merkezi, İran'ın güneybatısında, eski Elam devletinin ve Media'nın güneyindeki günümüzde Fars adı verilen bölgedeydi. M.Ö. 6. yüzyılın ikinci yarısında Persler, İndus Vadisi'nden Kuzey Yunanistan'a, Orta Asya'dan Güney Mısır'a uzanan topraklarda büyük bir imparatorluk kurmuş; Yakındoğu tarihinde halkların çeşitliliğini kabullenen ilk devlet olmuřtur¹.

Ege Denizi kıyılarından İndus Nehri boylarına kadar uzanan bu geniş imparatorluğu, tek bir merkezden idare etmek kolay değildi. Bu sebepten dolayı II. Kyros (M.Ö. 559-530), fethedilen ölkelere Pers modelini dayatmak yerine, mevcut yönetim sistemlerine dokunmadan, bu ölkelere valiler atamıřtır². Ancak II. Kyros söz konusu sistemi kurmaya Babil'i ele geçirdikten (M.Ö. 539) sonra başlamış gibi görünmektedir³. Bu valiler, Eski Pers dilinde *khşhaçapavan* yani "krallığın koruyucusu" anlamına geliyordu ve Persçe harflerin Grekçe'ye dönüştürölmesiyle *satrapes* ya da *hyparkhos* "satrap" olarak literatüre geçti⁴. Ancak bu terim daha az yetkiye sahip valiler için de kullanılmıştır. Eski Yunan yazarların bu terimi, kralın çevresindeki memurlar için de kullandıkları görölmektedir⁵.

Satrap, Pers Büyük Kralı'nın temsilcisi olarak, satraplığı idare etmekteydi. O, belirli bir alanda, kendisi için yapılmış satraplık sarayında ikamet ediyordu. Büyük Kral'ın sahip olduğu her şeye, idaresini yürüttüğü satraplık sınırları içerisinde o da sahipti. Satraplığı idare etmenin yanı sıra, vergileri toplamak, satraplığın ticari ilişkilerini denetlemek ve düzenlemek, kraliyet dini költünü gözetmek önemli görevleri arasındaydı⁶.

Pers idari sistemi içerisinde oluşturulan satraplıklardan birisi de başkenti Tarsos olan Kilikia Satraplığı'dır⁷. Klasik dönemde Kilikia olarak adlandırılan

---

¹ Marc Van de Mieroop, *Eski Yakındoğu Tarihi (M.Ö. 3000-323)*, çev. Sinem Gül (İstanbul: Homer Kitabevi, 2018), 251-252.

² Ekrem Memiş, *Eski İran Tarihi (Medler, Persler, Partlar)* (Bursa: Ekin Yayınevi, 2018), 80.

³ Mehmet Ali Kaya, "Anadolu'da Pers Satraplıkları: Kuruluş, Yönetim ve Etnik Yapı", *Cedrus VI* (2018): 161.

⁴ Sevgi Sankaya, "Anadolu'da Pers Satraplık Sistemi", *Cedrus IV* (2016): 76

⁵ Amelie Kuhrt, *Eski Çağ'da Yakındoğu (M.Ö. 3000-330)*, Cilt II, çev. Dilek şendil, (İstanbul: Türkiye İş Bankası Költür Yayınları, 2017), 412.

⁶ Maria Brosius, "Court and Court Ceremonies in Achamaneid Persia", *The Court and Court Society in Ancient Monarchies*, ed. A. J. S. Spawforth (New York: Cambridge University Press, 2007): 36; Memiş, *Eski İran Tarihi (Medler, Persler, Partlar)*, 81.

⁷ Herodotos, *Historia*, III, 90.

Kilikia Satraplığı

bölge, batıda Korakesion (Alanya) kıyısından başlayıp doğuda Issos'a (Erzin/Hatay) kadar uzanan bölgeyi tanımlamak için kullanılmıştır. Kilikia bölgesi kendi içerisinde Dağlık ve Ovalık olmak üzere ikiye ayrılır. Korakesion (Alanya) ile Soloi/Pompeipolis (Viranşehir/Mersin) arasında kalan kısım Dağlık Kilikia (Kilikia Trakheia); Soloi/Pompeipolis (Viranşehir/Mersin) ile Issos (Erzin/Hatay) arasında kalan kısım ise Ovalık Kilikia'dır (Kilikia Pedias)⁸. Kilikia bölgesinin sınırları, batıda Pamphylia; güneyde, Kıbrıs'a kadar uzanan Pamphylia Denizi (Mare Pamphylum); kuzeyde Lykaonia ve Kappadokia; doğuda Kuzey Suriye'dir⁹.

Kilikia Satraplığı'nın sınırları ise kesin olarak belirlenmemektedir. Çünkü satraplığın sınırları çeşitli dönemlerde değişikliğe uğramış, hatta satraplığın adını aldığı bölge olan Kilikia sınırlarını oldukça aşmıştır. Yine de bir sınır çizmemiz gerekirse; satraplığın doğudaki sınırını Fırat Nehri oluşturmaktadır. Bu nehrin doğusunda Armenia Satraplığı yer almaktadır. Kilikia Satraplığı'nın kuzeyinde Kappadokia Satraplığı; kuzeybatısında Daskyleion Satraplığı; batısında Sardeis Satraplığı ile bu satraplığa bağlı Karia/Lykia satraplığı yer alır¹⁰.

1. Syennesis Hanedanlığı Dönemi

Syennesis hanedanlığı ile ilgili en eski veriler Yeni Babil dönemine (M.Ö. 626-539) aittir. Söz konusu dönemde Kilikia, Syennesis¹¹ unvanlı kralların yönetimi altındadır. Bu dönemde Kilikia kralı Syennesis, Lydia Krallığı ile Medler arasında yapılan barış antlaşmasında Babilli Labynetus ile birlikte aracı olmuştur¹². II. Kyros, Babil'i egemenliği altına aldıktan sonra, Artabatas'ı Kappadokia'ya; Artakamas'ı Büyük Phrygia'ya; Khrystantas'ı Lydia ve Ionia'ya; Adosios'u Karia'ya; Pharnoukos'u Aiolis ve Hellospontos Phrygia'sına satrap olarak atamıştır. II. Kyros, Babil seferine gönüllü katılan Kilikalılara bir vali atamamış ve bu bölgeyi Yeni Babil döneminde de görev yapan Syennesis unvanlı krallara bırakmıştır¹³. Nitekim Syennesis hanedanlığı, II. Nebukadnezar ve Neriglissar dönemlerinde Yeni Babil

---

⁸ Strabon, *Geographica*, XIV, 3, 1; 5, 1-2.

⁹ Strabon, XIV, 5, 6; 6, 1; XII, 6, 2; Herodotos, V, 49.

¹⁰ Herodotos, V, 49; 52.

¹¹ Syennesis kelimesinin kökeni ve anlamı hakkında çeşitli görüşler bulunmaktadır. Syennesis'in Luvice bir kökten türediği ve "köpeğin dostu" gibi bir anlama gelen ifadenin "savaşçının oğlu" gibi bir anlama dönüştüğü, bu görüşlerden birisidir. Bkz. Olivier Casabonne, *La Cilicie à L'époque achéménide*, eds. De Boccard, (Paris: Persika 3, 2004), 61-62.

¹² Herodotos, I, 74.

¹³ Kaya, "Anadolu'da Pers Satraplıkları: Kuruluş, Yönetim ve Etnik Yapı", 161-162.

tehlikesine karşı Lidyalılarla yapmış olduğu müttefikliği bir kenara bırakarak Persler'i desteklemiştir. Bu yardıma karşılık Pers kralı II. Kyros, Kilikia Krallığı'nın topraklarını Orta Anadolu'ya kadar genişletmiş ve burayı özerk bir Pers Satraplığı haline getirmiřtir¹⁴.

Pers satraplıklarını sistemli hale getiren I. Darius (M.Ö 522-486) olmuştur. Öyle ki II. Kyros ve II. Kambyzes (M.Ö. 530-522) dönemlerinde satraplıkların ödeyeceği vergi konusunda belli bir kural bulunmuyordu¹⁵. I. Darius döneminin satraplık listelerinde satraplık sayısı 23 ile 29 arasında değişmektedir. Rakamların farklı olması, I. Darius'un satraplıkları yeniden düzenlediğini göstermektedir¹⁶. I. Darius bu satraplıkları, ödenecek vergilere ve halkın etnik kökenine göre düzenlemiştir. Bu düzenlemeler ile bazen komşu satraplıklar; bazen de sınır komşusu olmamalarına rağmen, etnik köken göz önünde bulundurularak, çok daha uzak satraplıklar birleřtirilmiřtir¹⁷. Özerk Kilikia Satraplığı da muhtemelen, Luvi kökenli halk göz önünde bulundurularak, Lykaonia¹⁸ bölgesini içerisine alacak şekilde genişletilmiştir.

I. Darius döneminde Kilikia yerel kralı olan Syennesis'in, satraplık görevini de üstlenmesi Kilikia Satraplığı'nın farklı bir statüye sahip olduğunu göstermektedir. Kilikia'da bir Pers satrapı olmadığı için Büyük Kral'a vergileri Pers satrapı olarak görünen Syennesis götürmüştür. Ayrıca Kilikia Satraplığı, aynı çevrede denize kıyısı olan Mısır ile en yüksek vergiyi vermiştir. Bu satraplıklardan daha yüksek miktarda vergi alınmasının nedeni ise bu bölgelerin zenginliğidir. Nitekim Kilikia, maden, orman ve tarım ürünleri açısından oldukça zengin bir bölgedir¹⁹.

Kilikia ovaları, ordugâh kurmaya elverişli konumu sebebiyle Persler için bir ileri karakol işlevi de görmüş olabilir. Nitekim Persler savaş gemilerini, bölgede bulunan körfez ve limanlardan çatışma bölgelerine doğrudan sevk edebiliyorlardı. Bu sebepten dolayı Pers kralları, güçlü askeri birliklerini

---

¹⁴ Herodotos, I, 74; V, 118. Ayrıca bkz. Ünal, "Hitit İmparatorluğu'nun Yıkılışından Bizans Döneminin Sonuna Kadar Adana ve Çukurova Tarihi", *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15 (3) (Arkeoloji Özel Sayısı) (2006): 80.

¹⁵ Herodotos, III, 89.

¹⁶ Kaya, "Anadolu'da Pers Satraplıkları: Kuruluş, Yönetim ve Etnik Yapı", 162.

¹⁷ Herodotos, III, 89.

¹⁸ Konya Ovası.

¹⁹ Ahmet Ünal, "Hitit İmparatorluğu'nun Yıkılışından Bizans Döneminin Sonuna Kadar Adana ve Çukurova Tarihi", 79; Mehmet Kurt, "M.Ö. VI.-V. Yüzyıllarda Kilikia Bölgesi: Küresel Güçler ve Syennesis Krallığı", *Tarihin Peşinde Dergisi* 13 (2015): 311.

Kilikia Satraplığı

Kilikia'da bulundurmaktaydı. Bölge için konulan 500 *talentlik* verginin 140 *talenti* Kilikia'nın organizasyonu ve burada bulunan atlı birliklerin ihtiyaçlarının karşılanması için kullanılmıştır. Bu birliklerin komutası ve satraplık yetkileri ise Syennesis'e verilmiştir. Ayrıca Kilikia'dan her gün bir tane olmak üzere yılda toplam 360 tane beyaz at isteniyordu. Satraplık yetkisini elinde bulunduran Syennesis, iç işlerinde bağımsız hareket edebilmesine rağmen, Kilikia'dan elde edilen keresteler doğrudan Büyük Kral'ın denetimi altında olmuştur. Kerestelerin doğrudan Büyük Kral'ın denetimi altında olmasının sebebi ise kerestenin gemi ve tapınak yapımı için önemli bir hammadde olmasıdır. Bu verilere göre Kilikia bölgesi, Persler için ekonomik, siyasal ve askeri açıdan büyük önem taşımaktadır²⁰.

I. Darius'un ölümünden sonra Pers tahtına I. Kserkses (M.Ö. 486-465) geçmiştir. I. Kserkses döneminin en önemli olayı, kralın büyük bir orduyla Yunan topraklarına saldırmasıdır²¹. Kilikalılar bu dönemde Oromedon oğlu Syennesis'in komutası altında Salamis Muharebesi'ne 100 gemiyle katılmışlardır²². Bu muharebede Syennesis öldürülünce I. Kserkses Kilikia'ya, M.Ö. 478 yılında, Kariyalı Kseinogoras'u atamıştır²³. Daha sonra ise yönetim tekrar Syennesis hanedanlığına geçmiştir²⁴.

I. Kserkses'in ölümünün ardından Pers tahtında hanedan çatışmaları başlamıştır. Bu dönem süresince (yaklaşık olarak M.Ö. 465-404) Kilikia Satraplığı'nda neler olup bittiği net olarak bilinmese de satraplık hala Syennesis hanedanlığının idaresindeydi²⁵. I. Kserkses döneminin ardından, "Büyük Saray"ın satraplıklar üzerindeki etkisi azalmaya başlamış; satraplar daha özgür hareket etme fırsatı bulmuşlardır. Satraplar arasında başlayan çatışmaların yarattığı kargaşa boşluğunda, satraplıklardaki kopmalar kaçınılmaz olmuştur. Bu dönemde komşular arasında patlak veren savaşlarda, çıkarına uygun gördüğü birine destek vererek "Büyük Saray"ı zor

---

²⁰ Herodotos, III, 90. Ayrıca bkz. Kurt "M.Ö. VI.-V. Yüzyıllarda Kilikia Bölgesi: Küresel Güçler ve Syennesis Krallığı", 311-312; Kaya, "Anadolu'da Pers Satraplıkları: Kuruluş, Yönetim ve Etnik Yapı", 168.

²¹ Nepos, *De Regibus*, I, 1-5.

²² Herodotos, VII, 91; 98. Ayrıca bkz. Memiş, *Eski İran Tarihi (Medler, Persler, Partlar)*, 94; Kaya, "Anadolu'da Pers Satraplıkları: Kuruluş, Yönetim ve Etnik Yapı", 172.

²³ Herodotos, IX, 107. Ayrıca bkz. Ahmet Ünal ve K. Serdar Girginer, *Kilikya-Çukurova: İlk Çağlardan Osmanlı Dönemi'ne Kadar Kilikya'da Tarihi Coğrafya, Tarih ve Arkeoloji* (İstanbul: Homer Kitabevi, 2007), 212; Kaya, "Anadolu'da Pers Satraplıkları: Kuruluş, Yönetim ve Etnik Yapı", 168.

²⁴ Ünal, "Hitit İmparatorluğu'nun Yıkılışından Bizans Döneminin Sonuna Kadar Adana ve Çukurova Tarihi", 80.

²⁵ Van de Mierop, *Eski Yakındoğu Tarihi (M.Ö. 3000-323)*, 256.

durumda bırakan yöneticiler de ortaya çıkmıştır. Bu tür yöneticilerden birisi Pharnabazos'tur²⁶.

Kilikia Satraplığı ile ilgili bilgiler II. Artakserkses dönemiyle (M.Ö. 404-359) yeniden netleşmektedir. II. Artakserkses Mnemon, Pers kralı II. Darius'un ölümünün ardından imparatorluğun başına geçmiřtir²⁷. Sardes satrabı Genç Kyros (d. M.Ö. 423 (?) ö. M.Ö. 401) bu durumu kabullenmek istememiş ve kardeşi Artakserkses'e karşı isyan başlatmıřtır²⁸. Başlattığı bu isyanda Syennesis de yardım etmiştir. Öyle ki ekonomik olarak sıkıntı içerisinde bulunan ve askerlere paralarını ödeyemeyen Kyros'a, Kilikia kraliçesi Epyaksa yüklü miktarda para vermiřtir²⁹.

Genç Kyros, Pers tahtını ele geçirmek için II. Artakserkses'e karşı düzenlediği seferde Lykaonia bölgesinde üç gün kalmış ve bu bölgeyi orduda bulunan Yunan askerlerin yağmalamasına izin vermiřtir³⁰. Buradan anlaşılacağı üzere Lykaonia bölgesinin, Persler tarafından tam olarak egemenlik altına alınmadığı ya da bölgenin Kilikalı Syennesis hanedanlığına bağlı olduğu söylenebilir. Ancak bölgenin yağmalanması sırasında ordu içinde yer alan Syennesis kraliçesinin ve muhafız birliğinin bu yağma hareketine karşı tepkilerinin ne olduğuna dair hiçbir bilgi yoktur³¹.

Genç Kyros'un, Lykaonia'dan ayrılıp Kilikia'ya geleceğini öğrenen Syennesis, Kilikia Kapılarını (Güleke Boğazı) korumakla görevlendirdiği askerleri geri çekmiş, böylece Kyros hiçbir engelle karşılaşmadan bölgeye girmiştir. Soloi ve Issos halkı hariç diğer şehirlerde yaşayan insanlar, kralla birlikte kaçmış ve Toros Dağları'nda saklanmışlardır. Genç Kyros Tarsos'a kadar ilerleyince Syennesis korkarak, Kyros'a yüklü miktarda para vermiřtir³². Kilikia kralı Syennesis, muhtemelen iki kardeş arasındaki mücadelede bir seçim yapmak zorunda kalmıştır. Nitekim Kyros'a para ve hediyeleri, Kilikia kraliçesi Epyaksa'nın bizzat ulaştırması, söz konusu mücadelede Kilikia satrabının

---

²⁶ Serra Durugönül, "Nagidos'un Tarihteki Yeri", La Cilicie: Espaces et Pouvoirs Locaux, 2-5 Novembre 1999, İstanbul: Table Ronde Internationale, *Varia Anatolica* XIII, (2001): 431-432.

²⁷ C. Emin Bosch, *Roma Tarihinin Anahatları Kısım I. Cumhuriyet*, çev. Sabahat Atlan, (İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1957), 20.

²⁸ Ctesias, *Persica (History of Persia: Tales of the Orient)*, XIX-XX, 63.

²⁹ Ksenophon, *Anabasis*, I, 2, 12.

³⁰ Ksenophon, I, 2, 19.

³¹ Hasan Bahar, "Konya Çevresi Tarih Araştırmaları-I: Hititlerden Romalılara Kadar Isauria Bölgesi", *S.Ü. Fen Edebiyat Fakültesi Edebiyat Dergisi*, 9-10 (1995): 234.

³² Ksenophon, I, 2, 22-25.

Kilikia Satraplığı

içine düştüğü zor durumu göstermektedir³³. Ayrıca Ctesias, Syennesis'in hem Genç Kyros ile hem de Artakserkses ile savaştığından bahseder³⁴. Eğer bu doğruysa Syennesis, içine düştüğü zor durumdan kurtulmak için farklı politikalar geliştirmek zorunda kalmıştır. Muhtemelen bu politikalar Syennesis hanedanlığına olan güveni azaltmıştır.

Kilikia'da, Yeni Babil dönemiyle Pers dönemi arasında bir devamlılık olduğu söylenebilir. Nitekim bölge, Yeni Babil döneminde, Syennesisler yönetimindeki bağımsızlığını Pers döneminde de uzun süre devam ettirmiştir³⁵. II. Kyros'un Kilikia'yı ele geçirmesinden yaklaşık olarak M.Ö. 401 yılına kadar Kilikia'da doğrudan bir Pers egemenliği söz konusu olmamış; burada asıl söz sahipleri Syennesis unvanını taşıyan yerel krallar olmuştur³⁶. Syennesis unvanı taşıyan bu krallardan birisi Luvice bir ad taşıyan, "Sarma'nın hediyesi" anlamına gelen Sarmapiya'dır. Hemite'de (Gökçedam) bulunan Aramice bir yazıtta geçen "Satrap Sarmapiya'nın oğlu [...]" ifadesi, Sarmapiya'nın bölgede satrap olarak görev yaptığını kanıtlar niteliktedir³⁷. Sarmapiya'nın Syennesis hanedanlığına mensup olduğu bilinmesine rağmen hangi tarihler arasında görev yaptığı bilinmemektedir.

2. Pers Büyük Kralı'nın Doğrudan Atadığı Satraplar Dönemi

Artakserkses ile Genç Kyros'un mücadelesi, Genç Kyros'un ölümüyle sonuçlanmış ve Syennesis hanedanlığının özerkliği sona ermiştir³⁸. M.Ö. 401 yılından Büyük İskender'in idaresine geçtiği tarih olan M.Ö. 333 yılı arasındaki dönemde bölge, Syennesislerin yerine, Büyük Kral'ın atamış olduğu Pers kökenli valiler tarafından yönetilmiştir³⁹. Tribazos (M.Ö. 386-380), Pharnabazos (M.Ö. 380-374), Datames (M.Ö. 380-362) ve Mazeus (M.Ö. 362-334) Kilikia'yı yöneten Pers Büyük Kralı'nın atadığı satraplardır⁴⁰. Ayrıca Datames'in babası Kariyalı Kamissares de Kilikia Satraplığı'nda görev yapmış

---

³³ Kurt, "M.Ö. VI.-V. Yüzyıllarda Kilikia Bölgesi: Küresel Güçler ve Syennesis Krallığı", 315.

³⁴ Ctesias, XIX-XX, 63.

³⁵ Kurt, "M.Ö. VI.-V. Yüzyıllarda Kilikia Bölgesi: Küresel Güçler ve Syennesis Krallığı", 310.

³⁶ Ünal ve Girginer, *Kilikya-Çukurova: İlk Çağlardan Osmanlı Dönemi'ne Kadar Kilikya'da Tarihi Coğrafya, Tarih ve Arkeoloji*, 208.

³⁷ Pierre Briant, *From Cyrus to Alexander: A History of the Persian Empire*, trans. Peter D. Daniels, (Indiana: Eisenbrauns, 2002), 712; Casabonne, *La Cilicie à L'époque achéménide*, 137-141.

³⁸ Briant, *From Cyrus to Alexander: A History of the Persian Empire*, 625.

³⁹ Kurt, "M.Ö. VI.-V. Yüzyıllarda Kilikia Bölgesi: Küresel Güçler ve Syennesis Krallığı", 320.

⁴⁰ Afif Erzen, *Kilikien bis zum Ende der Perserherrschaft* (Leipzig: Universitat zu Leipzig, 1940), 121. Durugönül, "Nagidos'un Tarihteki Yeri", 430-431.

ve bölgede güvenliği sađlamıřtır⁴¹. Bölgede görev yapan bu satrapların çoğu -belki de hepsi- daha önce askeri komutan olarak görev yapmış kişilerdir.

Bahsi geçen satraplarla ilgili tarihsel veriler oldukça kısıtlıdır. Bu satrapların bölgedeki varlıkları daha çok bastırdıkları sikkelerden tespit edilebilmektedir. Pharnabazos dönemine ait Nağidos sikkelerinde Pers unsurları kendisini Aramice yazıtlarda gösterir. Pharnabazos'un yanı sıra Tribazos ve Datames, Kilikia'da para bastıran diğer satraplardır. Mazeus ise yerel satrap vasfı için değil günlük kullanım için para bastırmıştır. Tribazos'un Tarsos sikkelerinde veya Pharnabazos'un Nağidos sikkelerinde, betimlemelerin salt Pers ikonografisinde olmaması bağımsızlığın bir işareti olup, bu sikkelerin -ikonografik açıdan- hem Yunan hem de Pers yerleşimcilere hitap etmek üzere basıldıkları söylenebilir⁴². M.Ö. 5. ve 4. yüzyıllara ait Nağidos ve Tarsos'ta bastırılmış sikkelerden, Dağlık Kilikia ve Ovalık Kilikia'nın ilk defa Kilikia adıyla tek bir satraplık idaresi altında birleştirildiği sonucu ıkarılabilir⁴³.

Datames, Kilikia'da askeri komutan olarak görev yaparken Pharnabazos bölgenin satrabıydı. Bir süre sonra da Pharnabazos'un yerine satrap olarak atanmıştır. Datames döneminde Kilikia Satraplığı'nın sınırları Orta Karadeniz'e kadar genişlemiştir. Datames, II. Artakserkses'in beğendiği yöneticilerden biri olsa da, itaatsizliği sebebiyle öldürölmek istenmiştir. Datames de buna karşılık Büyük Kral'a isyan başlatmıştır. II. Artakserkses, Datames'i bir türlü yakalayamayınca, Mithradates ile antlaşma yapmış ve Datames hain bir pusuda öldürölmüřtür⁴⁴. Arkeolojik verilere göre Datames'in yerel yönetici Luvili Tarkumuwa ile aynı kişi olduğunu düşünöen bilim insanları bulunmaktadır. Bu göröşe göre Datames, Kilikia'da görev aldığı dönemde yerli halkın dilinde bir isim kullanmıştır. Bununla birlikte yine arkeolojik verilerden Tarkumuwa ile Pharnabazos'u eşleştiren bilim insanları olsa da, bu eşleştirme çok kabul görmemektedir. Ancak şunu belirtmek gerekir ki; Tarkumuwa "*Tarhu(nt)'un gücünün taşıyıcısı*" anlamındadır. Belki de bölgede yaşayan Luvi halkının tapındığı Tarhu költüne atıfta bulunarak, halkın isyan girişimini önlemek adına, hem Pharnabazos hem de Datames bu adı kullanmış olabilir. Ayrıca son Syennesis hanedanının adının Tarkumuwa olduğunu düşünöenlerde vardır. Onun

---

⁴¹ Nepos, *Datames*, I, 1.

⁴² Duruğönöl, "Nağidos'un Tarihteki Yeri", 430-431.

⁴³ Kurt, "M.Ö. VI.-V. Yüzyıllarda Kilikia Bölgesi: Küresel Güçler ve Syennesis Krallığı", 320.

⁴⁴ Nepos, *Datames*, I-XI.

Kilikia Satraplığı

egemenlik sahasının batıda Pamphylia bölgesinde Aspendos'a kadar ulaştığı düşünülür⁴⁵. Eğer bu görüş doğruysa Syennesis hanedanlığı, Kilikia'yı bir süre yeniden yönetmiştir.

Datames'in öldürülmesinin ardından Mazeus, Kilikia satrapı olarak bölgeye atanmıştır. Mazeus, II. Artakserkses'in son dönemleri, III. Artakserkses Ochos (M.Ö. 359-338), IV. Artakserkses (Arses) (M.Ö. 338-336) ve III. Darius'un (M.Ö. 336-330) ilk dönemlerinde görev yapmıştır. III. Artakserkses Ochos döneminde idari işler satrap Mazeus tarafından yerel olarak yürütülmüştür. Özerklik olarak nitelendirebileceğimiz bu durum, Pers İmparatorluğu içerisinde, özellikle dağlık bölgelere verilmekteydi. Bu özerklik kuşkusuz bir ayrıcalıktır, ancak tam bir bağımsızlık anlamına da gelmemektedir⁴⁶.

Mazeus'un ardından bölgede Arsames (ya da Arsamenes, M.Ö. 334-333) görev yapmıştır. Arsames'in M.Ö. 334 yılında, Granikos Savaşı'nda, Persler adına satrap(?) olarak savaşması, Mazeus'un artık görevde olmadığını göstermektedir⁴⁷. Yine Arsames, Persler adına Tarsos'u korumakla görev yaparken Büyük İskender'in Kilikia Kapılarını geçtiği haberini alınca Tarsos'u korumaktan vazgeçmiştir. Arsames, Büyük İskender'in hızla yaklaştığını anlayınca şehri yağmalayıp bölgeden uzaklaşmıştır⁴⁸. Arsames'in bölgedeki görevinin ne olduğu ise tartışmalıdır. Antik yazarlardan Diodoros, Arsames'ten Kilikia satrapı olarak bahsederken⁴⁹; Arrianus ve Curtius, Arsames'in bölgede askeri komutan olarak görev yaptığını belirtirler⁵⁰.

Sözü edilen satraplar, görev yaptıkları satraplıkta kral adına tek yetkili değildiler. Nitekim genel yazman ve garnizon komutanı da doğrudan kral tarafından bölgeye atanmaktaydı. Bu iki üst düzey yardımcı satrapın emrine uymak zorunda olmayan kişilerdir⁵¹. Konumuz kapsamında yer alan bölgede ise Meydancikkale'de (Gülнар) bir Pers askeri garnizonunun varlığı bilinmektedir⁵². Ancak burada görev yapan garnizon komutanlarının kim

---

⁴⁵ Casabonne, *La Cilicie á L'époque achéménide*, 174-181; Stephen Ruzicka, *Trouble in the West: Egypt and the Persian Empire (525-332 BC)*, (Oxford: Oxford University Press, 2012), 103-104.

⁴⁶ Serra Durugönül, "Nagidos'un Tarihteki Yeri", 431-432.

⁴⁷ Diodoros, *Bibliotheka Historika*, XVII, 19, 4.

⁴⁸ Arrianus, *Alexandroi Anabasis*, II, 4.

⁴⁹ Diodoros, XVII, 19, 4.

⁵⁰ Arrianus, II, 4;; Curtius, *Historiarum Alexandri Magni Macedonis (Life of Alexander the Great)*, III, 4.

⁵¹ Kaya, "Anadolu'da Pers Satraplıkları: Kuruluş, Yönetim ve Etnik Yapı", 166.

⁵² Trevor Bryce, *The Peoples and Places of Ancient Western Asia*, (London: Routledge, 2009), 388.

oldukları ve diğer askeri komutanlar ile ilişkileri gibi birçok konu belirsizliğini korumaktadır.

3. Büyük İskender Dönemi

Pers İmparatorluğu, Büyük İskender'in seferleri sonucunda yıkılmıştır. Büyük İskender, bazı İnan edebiyat ve tarihsel kayıtlarında son Pers hükümdarı olarak geçmektedir. Büyük İskender, ulusal İnan destanlarında kahraman ve tahtın meşru varisi olarak anlatılmaktadır. Yabancı bir istilacının ülkenin tarihinde yeri olamayacağı için, *Şehname* kendisini son Ahamenid hükümdarının üvey kardeşi olarak tanıtmaktadır⁵³.

Pers geleneklerinde taht varisinin görevlerinden birisi selefini gömmek; onun cesedini büyük bir törenle Persepolis yakınlarındaki kraliyet mezarına götürülürken ona refakat etmektir. Büyük İskender, III. Darius'un ölümüne çok zlmş ve onun cenazesi kraliyet mezarına götürülürken ona eşlik etmiş; krallara yakışır bir şekilde tören düzenlemiştir. Büyük İskender bunları yaparak kendini tahtın varisi ve dolayısıyla meşru Pers kralı ilan etmiřtir⁵⁴.

Pers yönetiminin ardından Anadolu'ya egemen olan Büyük İskender, kurduğu imparatorluğuun yönetiminde Pers sisteminden yararlanmış; Perslerin satraplık sistemini benimsemiřtir⁵⁵. Ancak satraplıkların özerklikleri Büyük İskender ile birlikte kısıtlanmıştır. Büyük İskender döneminde satraplar bölge yöneticileri değil, imparatorluğuun memurları olmuřlardır⁵⁶. Büyük İskender, satraplıkların başına ilk zamanlarda Pers yöneticileri; zamanla da Makedon yöneticileri atamıřtır⁵⁷. Nitekim Plutarkhos, Büyük İskender'in Mazeus'un oğluna büyük bir satraplık vermeyi teklif ettiğinden bahseder⁵⁸.

Büyük İskender, Kilikia Satraplığı'na Balakros'u atamıřtır⁵⁹. Nikanor'un oğlu Balakros, yaklaşık olarak M.Ö. 380'lerde doğmuş ve müttefiki Antipatros ile birlikte siyasal hayata atılmıştır. Balakros muhtemelen Asya seferinden hemen önce Antipatros'un kızı Phila ile evlenmiştir. Balakros, Büyük İskender'in babası Philippos'un kraliyet muhafızlığını yapmıştır.

⁵³ V. Sarkhosh Curtis, *İnan Mitleri*, ev. Fatma Esra Aslan, (Ankara: Phoenix Yayınevi, 2016), 87.

⁵⁴ Arrianus, III, 22; Plutarkhos, *Bioi Paralleloi: Alexander & Caesar*, XLIII, 3. Ayrıca bkz. Van de Mierop, *Eski Yakındoğu Tarihi (M.Ö. 3000-323)*, 261.

⁵⁵ Oğuz Tekin, *Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş* (İstanbul: İletişim Yayıncılık, 2012), 138.

⁵⁶ Durugönül, "Nagidos'un Tarihteki Yeri", 432.

⁵⁷ Tekin, *Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş*, 138.

⁵⁸ Plutarkhos, XXXIX, 6.

⁵⁹ Arrianus, II, 12.

Kilikia Satraplığı

Philippos'un ölümünün ardından başa geçen Büyük İskender, Issos Savaşı'ndan hemen sonra kendi gözlemine göre ya da güvenilir raporlardan, savaşta başarı gösteren askerleri övmüş ve onları ödüllendirmiştir. Bu ödüllendirmeye göre Balakros, Kilikia satrabı olarak görevlendirilmiştir. M.Ö. 332'de Balakros ile Phrygia satrabı Antigonos ve Hellespontos Phrygia'sı satrabı Kalas tarafından kurulan birlik Anadolu'nun fethini tamamlamıştır⁶⁰.

Balakros döneminin sikke birimleri, yazıtları ve tipleri, Pers satrapları döneminin devamı niteliğindedir. Balakros (M.Ö. 333-324/323) döneminde, ön yüzde tahtta oturan Baaltars, arka yüzde ise Athena başı tasvirlerinin yer aldığı baskılar yoğunluktadır. Baaltars, Tarsos kentinin Ba'al'ını (Kent Tanrısı Sandon) temsil etmektedir⁶¹. Ayrıca Laranda'ya ait paralar üzerindeki Ba'al tasviri, en azından Lykaonia'nın güneyinin Kilikia Satraplığı'nın idari yapısı içerisinde yer aldığını kanıtlar niteliktedir⁶². Balakros'un bölgedeki görevi Lykaonia'nın güneyini ve Isauria'yı⁶³ kontrol altına almaktı. Kilikia'da güvenliği sağlayan Balakros, asıl görevi için kuzeye yönelmiş, Lykaonia'yı içine alan bölgedeki faaliyetleri sonucunda, Pisidia ve Isaurialı isyancılar tarafından öldürülmüştür⁶⁴.

Kilikia Satraplığı'na bağlanmış olan Laranda (Karaman) şehri ve Isauria halkı yönetime isyan edip Balakros'u öldürünce Büyük İskender, generallerinden Perdikkas'ı bu bölgeye, bir intikam seferi düzenlemekle görevlendirmiştir. Perdikkas, bölgede gerekli tedbirleri aldıktan sonra Laranda'ya girmiştir. Laranda kısa süre içinde teslim olmuş, insanları katledilmiş, geriye kalanlar ise köle olarak satılmıştır. Perdikkas, Laranda'nın kontrol altına alınmasından sonra Isauria'ya yönelmiştir. Isauria -muhtemelen Isauria Nova (Zengibar Kalesi/Bozkır)- daha güçlü savunma sistemine sahip olduğu için Perdikkas'a bir süre dayanmış, ancak bu direniş üç gün sürmüştür. Isaurialılar son ana kadar savaşmışlar; düşman eliyle öldürülmemeleri için, çocuklarını, eşlerini ve ebeveynlerini evlerine kapatıp ateşe vermişlerdir. Ardından daha fazla dayanamayacaklarını düşünmüşler ve kendilerini de ateşe atmışlardır. Perdikkas şehir ile birlikte bölgenin doğal kaynakları olan altın ve gümüşü de

---

⁶⁰ Waldemar Heckel, *The Marshals of Alexander's Empire* (London: Routledge, 2005), 260-261.

⁶¹ Erhan, "Mallos Sikkeleri Üzerine Bir İnceleme", 59.

⁶² Mehmet Kurt, "Karaman'da Eskiçağlara Ait Kültürel Unsurlar ve Turizm Açısından Önemi", *S.Ü. Edebiyat Fakültesi Dergisi* 21 (2009): 171.

⁶³ Strabon, Isauria'yı Lykaonia bölgesine dâhil eder. Toros Dağları'na yakın bir konumda bulunan Isauria, Pisidia, Lykaonia ve Kilikia arasında sınır vazifesi görmektedir. Bkz. Strabon, XII, 6, 2-4.

⁶⁴ Diodoros, XVIII, 22, 1.

yağmalatmıştır⁶⁵. Ancak Perdikkas bölgeyi sadece yağmalatmakla yetinmiş; bölgeyi kontrol edecek herhangi bir denetim mekanizması oluşturmamıştır.

Büyük İskender'in 33 yaşındayken (M.Ö. 323) arkasında bir mirasçı bırakmadan Babil'de ölmesi, komutanları (Diadokhlar) arasında kanlı savaşların ortaya çıkmasına sebep olmuş; üniter devlet yapısı çökmüş, satraplıklar feshedilmiş ve kurulan büyük imparatorluk parçalanmıştır⁶⁶. Diadokhlar Savaşı'nın ardından Seleukoslar, bölgede tam olarak hâkimiyet kurduktan sonra, Perslerin erken dönem politikalarından etkilenerek, bölgenin bazı kesimlerini yerel yönetimlere bırakma politikasını benimsemişlerdir. Roma döneminde ise Romalılar, bölgenin idaresinde Pers satraplık modelinden faydalanarak, "Kilikia Eyaleti"ni oluşturmuşlardır⁶⁷.

Sonuç

Sonuç olarak Kilikia Satraplığı, Pers idari yapısı içerisinde oldukça önemli bir yere sahiptir. Satraplık, M.Ö. 539 yılından M.Ö. 400'lü yıllara kadar, özerk bir Pers satraplığı olarak Syennesis unvanlı yerel krallara bırakılmıştır. II. Kyros M.Ö. 539 yılında, Babil seferine gönüllü katılan Syennesis hanedanlığının egemenlik alanını Orta Anadolu'ya kadar genişletmiştir. Syennesis unvanlı krallardan adı bilinenlerden birisi Sarmapiya; adı bilinen en önemli kraliçe ise Epyaksa'dır. Bir süre Kariyalı Kseinogoras da bölgede görev yapmış olsa da yönetim tekrar Syennesis hanedanlığına geçmiştir. Kilikia'da bulunan atlı birliklerin komutası ile satraplık yetkileri de Syennesis'e verilmiştir. Bu durum, satraplığın ayrıcalıklı bir konumda olduğunu göstermektedir.

Syennesis hanedanlığının çıkarıcı politikaları satraplığın sınırlarının genişlemesini sağlasa da; bu çıkarıcı politikalar bir süre sonra Pers Büyük Kralı'nın doğrudan müdahalesine sebep olmuştur. Böylece yaklaşık M.Ö. 400/380 yılları ile birlikte Kilikia Satraplığı'na Pers Büyük Kralı'nın doğrudan atadığı satraplar görevlendirilmiştir. Bölgeye atanan satraplar ile ilgili tarihsel veriler oldukça az olup, daha çok bastırdıkları sikkeler üzerinden bilgi edinilebilir. Bu satraplar, Tribazos, Pharnabazos, Datames, Mazeus'tur. Diodoros, Arsames'in de Kilikia satrapı olarak görev yaptığından bahseder. Diğer taraftan Tarkumuwa isimli yöneticinin Datames ile aynı kişi olabileceği düşüncesi bulunmaktadır. Yine Tarkumuwa'nın son Syennesis hanedanı

---

⁶⁵ Diodoros, XVIII, 22, 1-8.

⁶⁶ Curtius, X, 10, 1-5.

⁶⁷ Kürşat Bardakçı, "Hellenistik ve Roma dönemlerinde Kilikia bölgesi ile Lykaonia bölgesi arasındaki ilişkiler" (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2017), 56; 63-65.

Kilikia Satraplığı

olabileceği de düşünülmektedir. Eğer bu görüş doğruysa Syennesis hanedanlığı, Pers Büyük Kralı'nın doğrudan atadığı satraplar döneminde bir süre daha görev yapmıştır. Pers İmparatorluğu'nun yıkılışının ardından bölgeye egemen olan Büyük İskender ile birlikte Pers satraplık sistemi devam etmiş ve satraplığa Balakros atanmıştır. Balakros, Kilikia Satraplığı'na bağlı Isaurialılar tarafından öldürülünce, Büyük İskender'in komutanlarından Perdikkas bölge halkını sindirme harekâtında bulunmuştur. Büyük İskender'in ölümünün ardından, onun komutanları arasında çıkan taht kavgaları ve savaşlar sonucunda, kurulan imparatorluk parçalanmış; satraplık sistemi de feshedilmiştir.

Kaynakça

Antik Kaynaklar

Arrianus. *Alexandroi Anabasis*, (*İskender'in Seferleri*), Çeviri: Meriç Mete, İstanbul: İdea Yayınevi.

Ctesias. *Persica (History of Persia: Tales of the Orient)*, Trans. J. Robson and L. Llewellyn, London: Routledge.

Curtius. *Historiarum Alexandri Magni Macedonis (Life of Alexander the Great)*, Trans. John C. Rolfe, London: Loeb.

Diodoros. *Bibliotheka Historika*, Vol. IX, Loeb Classical Library.

Herodotos. *Historia (Herodot Tarihi)*, Çeviri: Müntekim Ökmen ve Azra Erhat, İstanbul: Remzi Kitabevi.

Ksenophon. *Anabasis*, eds. Carleton L. Brownson, Cambridge: Harvard University Press.

Nepos. *Vitae*, eds. Albert Fleckeisen, Leipzig.

Plutarkhos. *Plutarkhos, Bioi Paralelloi: Alexander & Caesar*, Çeviri: Furkan Akderin, İstanbul: Alfa Yayınları.

Strabon. *Geographica (Antik Anadolu Coğrafyası: XII, XIII, XIV)*, Çeviri: Adnan Pekman, İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları

Modern Kaynaklar

Bahar, Hasan. "Konya evresi Tarih Araştırmaları-I: Hititlerden Romalılara Kadar Isauria Bölgesi", *S.Ü. Fen Edebiyat Fakültesi Edebiyat Dergisi*, 9-10 (1995): 219-246.

Bardakcı, Kürşat. "Hellenistik ve Roma dönemlerinde Kilikia bölgesi ile Lykaonia bölgesi arasındaki ilişkiler", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2017.

Bosch, C. Emin. *Roma Tarihinin Anahatları Kısım I. Cumhuriyet*. Çeviri: Sabahat Atlan., İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1957.

Briant, Pierre. *From Cyros to Alexander: A History of the Persian Empire*, Trans. Peter D. Daniels., Indiana: Eisenbrauns, 2002.

Brosius, Maria. "Court and Court Ceremonies in Achamaneid Persia", *The Court and Court Society in Ancient Monarchies*, ed. A. J. S. Spawforth, 1-57, New York: Cambridge University Press, 2007.

Bryce, Trevor. Bryce, *The Peoples and Places of Ancient Western Asia*, London: Routledge, 2009.

Casabonne, Olivier. *La Cilicie á L'époque achéménide*, eds. De Boccard, Paris: Persika 3, 2004.

Curtis, V. Sarkhosh. *İran Mitleri*. Çeviri: Fatma Esra Aslan., Ankara: Phoenix Yayınevi, 2016.

Durugönül, Serra. "Nagidos'un Tarihteki Yeri", *La Cilicie: Espaces et Pouvoirs Locaux*, 2-5 Novembre 1999, İstanbul: Table Ronde Internationale, *Varia Anatolica XIII* (2001): 429-443.

Erhan, Fatih. "Mallos Sikkeleri Üzerine Bir İnceleme.", *Çukurova Araştırmaları Dergisi* 2 (2) (2016): 54-71.

Erzen, Afif. *Kilikien bis zum Ende der Perserherrschaft*, Leipzig: Universitat zu Leipzig, 1940.

Heckel, Waldemar. *The Marshals of Alexander's Empire*, London: Routledge, 2005.

Kaya, Mehmet Ali. "Anadolu'da Pers Satraplıkları: Kuruluş, Yönetim ve Etnik Yapı" *Cedrus VI* (2018): 159-179.

Kilikia Satraplığı

Kuhr, Amelie. *Eski Çağ'da Yakındoğu* (M.Ö. 3000-330). Çeviri: Dilek Şendil, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2017.

Kurt, Mehmet. "Karaman'da Eskiçağlara Ait Kültürel Unsurlar ve Turizm Açısından Önemi", *S.Ü. Edebiyat Fakültesi Dergisi* 21 (2009): 165-196.

Kurt, Mehmet. "M.Ö. VI.-V. Yüzyıllarda Kilikia Bölgesi: Küresel Güçler ve Syennesis Krallığı.", *Tarihin Peşinde Dergisi* 13 (2015): 303-326.

Memiş, Ekrem. *Eski İran Tarihi (Medler, Persler, Partlar)*. Bursa: Ekin Yayınevi, 2018.

Tekin, Oğuz. *Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş*. İstanbul: İletişim Yayıncılık, 2012.

Ruzicka, Stephen. *Trouble in the West: Egypt and the Persian Empire (525-332 BC)*, Oxford: Oxford University Press, 2012.

Sarıkaya, Sevgi. "Anadolu'da Pers Satraplık Sistemi", *Cedrus IV* (2016): 75-90.

Ünal, Ahmet. "Hitit İmparatorluğu'nun Yıkılışından Bizans Döneminin Sonuna Kadar Adana ve Çukurova Tarihi.", *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15 (3) (*Arkeoloji Özel Sayısı*) (2006): 67-102.

Ünal, Ahmet ve Girginer, K. Serdar. *Kilikya-Çukurova: İlk Çağlardan Osmanlı Dönemi'ne Kadar Kilikya'da Tarihi Coğrafya, Tarih ve Arkeoloji*, İstanbul: Homer Kitabevi, 2007.

Van de Mieroop, Marc. *Eski Yakındoğu Tarihi (M.Ö. 3000-323)*. Çeviri: Sinem Gül. İstanbul: Homer Kitabevi, 2018.